

Det är med ljud som med whisky

En höstkväll i mitten av nittiotalet kom jag hem från fritidsgården och fann farsan i vardagsrummet. Han satt i soffan och höll andäktigt LP-fodralet till Jan Johanssons dubbelalbum *Musik genom fyra sekler* i knät. Den gamla Lenco-grammofonen spelade en av skivorna på hög volym. Farsans allvarliga min signalerade att det inte var läge att störa. Jag satte mig istället bredvid och lyssnade på hur de hemmabyggda Carlsson-högtalarna reproducerade inspelningen från 1968.

– Enmiksteknik, sa farsan högtidligt mellan två låtar.

– De bästa inspelningarna är inspelade med bara en enda mikrofon.

Sen började nästa låt och det var dags att vara tyst igen. Det blev inget mer sagt om ljudteknik den kvällen. Men jag förstod vad han ville säga med sin föreställning. Vid den här tiden gick jag i åttan och hade kommit igång med mitt första musiktekniska uppdrag – att spela in femton låtar åt skolans punkband. Vi spelade in på en fyrkanlig kvarttums-Tascam och pingpongade delmixar fram och tillbaka. Farsan, som börjat sin karriär som ljudtekniker på radion på sextiotalet, hade hittills varit mycket uppmuntrande. Men jag antar att det var när han fick höra att jag hade mikat upp trumsetet med hela *sju* mikrofoner som han kände att det var dags att pinka in reviret igen. Synd bara att han – liksom många andra från hans generation – tog till ljudteknikens största klyscha.

Många gånger har jag hört ljudintresserade vänner häva hur sig

det kategoriska och onyanserade uttalandet att det bästa sättet att spela in musik på är att sätta upp en enda mikrofon framför orkestern. Som om det automatiskt skulle bli perfekt bara för att man gör tvärt emot den etablerade metoden med flera mikrofoner som balanseras i ett mixerbord.

För det första handlar det, om man ska vara petig, alltid om *två* mikrofoner, även om de är placerade i samma punkt. Nuförtiden är det ju väldigt få som hävdar att mono skulle vara bättre än stereo. För det andra är det ingen garanti att inspelningen blir bra bara för att man har få mikrofoner. Snarare är det så att många gamla inspelningar låter hyfsat *trots* att de bara är inspelade med ett enda mikrofonpar, en metod man förr i tiden använde på grund av avsaknaden av bra elektronik snarare än av en puristisk inställning till inspelningsteknik. Men nu hyllas de gamla inspelningarna bara för de låter så pass bra att det går att urskilja sången över musiken.

Det finns sannerligen ett mystiskt skimmer kring enmikstekniken. Och män med grånade tinningar verkar finna tillfredsställelse i att klappa oss ungtuppar på huvudet, och vädra sitt förakt över flermiksditon. Men efter några genomlyssningar av Jan Johanssons fantastiska album förra hösten började jag tycka att det osade katt. Kan det verkligen vara en enmiksupptagning? Jag ringde upp Olle Bolander, numera pensionerad ljudtekniker som ansvarade för inspelningarna i Sveriges Radios Studio 2 i september 1968, två månader innan Johansson tragiskt skulle omkomma i en bilolycka.

– Nä du, någon enmiksteknik fanns det inte tid för, berättar Olle.

– Johansson och Riedel och de andra släpade ju fram varenda instrument som fanns i radions förråd, och bytte fram och tillbaka mellan låtarna. Jag närmikade alla instrument, panorerade ut dem och la på lite efterklang från ett plåtreverb. Vi använde en fyrkanalig bandspelare, så vi kunde göra en del pålägg. Det hade aldrig gått att göra med bara ett stereopar.

Ha! Där har farsan min suttit år efter år och högaktat ljudkvalitén på *Musik genom fyra sekler* i sin tro att det är en enmiksupptagning. Och i själva verket innehåller inspelningen tre av ljudpurismens största tabun: närmikning, pålägg och artificiell efterklang.

Kanske är det som när man dricker en fin whisky. Vetskapen om att den är gammal, svår att göra och jävligt dyr är viktigare för smakupplevelsen än själva smaken. Liksom att tron på att Johansson och hans kollegor har hamnat på band genom en enda välplacerad mikrofon gör farsan till en nöjdare lyssnare. Men jag har inte hjärta att spräcka hans illusion.

Musik genom fyra sekler avnjutes rekommendationsvis ihop med en whisky. Single malt eller blended spelar mindre roll.